

Svet na DLANI: Jezik gluhoslepih

Ob vpisu jezika
gluhoslepih v
Ustavo Republike
Slovenije

Privedba v
lahkem branju

dr. Simona Gerenčer
Irena Ipavec Dobrota

Svet na DLANI: Jezik gluhoslepih

**Ob vpisu jezika gluhoslepih v
Ustavo Republike Slovenije**

Priredba v lahkem branju

dr. Simona Gerenčer
Irena Ipavec Dobošta

Svet na DLANI: Jezik gluhoslepih

Ob vpisu jezika gluhoslepih v Ustavo Republike Slovenije
Priredba v lahkem branju

Avtorici: dr. Simona Gerenčer, Irena Ipavec Dobrota

Ilustracije: Gašper Rems

Recenzija: red. prof. dr. Marko Stabej

V lahko branje priredila: Tatjana Knapp

Testni bralci svetovalci: Tjaša Beričnik, Sabina Breznik, Sanja Grabovac, Nevenka Kos, Dragica Lebar, Nejko Perko, Mojca Ramšak, Sabina Zirenstein

Jezikovni pregled: red. prof. dr. Dragica Haramija

Oblikovanje in prelom: Marko Faletič

Tisk: DTP d. o. o.

Izdalo: Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN in Združenje tolmačev gluhoslepim Slovenije TAKTIL, Trebinjska ulica 7, 1000 Ljubljana

© Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN, Združenje tolmačev gluhoslepim Slovenije TAKTIL, 2022. Vse pravice pridržane.

© Slovenski znak za lahko branje: Zavod Risa.

www.gluhoslepi.si

www.taktil.si

Naklada: 250 izvodov

Tiskano v Sloveniji. Prvi natis, januar 2022

Publikacija je na voljo brezplačno.

Izdajo je omogočilo Ministrstvo za kulturo.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

81'221.7

GERENČER, Simona, 1978-

Svet na dlani : jezik gluhoslepih : ob vpisu jezika gluhoslepih v Ustavo Republike Slovenije : priredba v lahkem branju / Simona Gerenčer, Irena Ipavec Dobrota ; ilustracije Gašper Rems. - Ljubljana : Združenje gluhoslepih Slovenije Dlan : Združenje tolmačev gluhoslepim Slovenije Taktil, 2022

ISBN 978-961-95142-8-3 (Združenje gluhoslepih Slovenije Dlan)
COBISS.SI-ID 95226371

KAZALO

Kako smo dobili jezik gluhoslepih.....	7
Jezik gluhoslepih.....	11
Taktilni načini sporazumevanja z ljudmi z gluhoslepoto	19
1 Taktilni znakovni jezik	20
2 Vodeni znakovni jezik	21
3 Taktilna enoročna abeceda.....	22
4 Taktilna dvoročna abeceda.....	23
5 Prstna abeceda – pisanje v dlan	24
6 Daktilni znaki na dlani	25
7 Ročna abeceda gluhoslepih	26
8 Lormova abeceda.....	27
9 Dalgarnova rokavica	28
10 Brajevi prsti	29
11 Metoda tadoma	30
12 Haptični način sporazumevanja.....	31
13 Vodeni prst.....	33
Pomen jezika gluhoslepih.....	35

KAKO SMO DOBILI JEZIK GLUHOSLEPIH

Napisala doktorica Simona Gerenčer

Ljudje z gluhoslepoto imajo ovire **sluha in vida**.

To pomeni, da imajo težave z vidom in sluhom.

Potrebujemo različne prilagoditve.

Rečemo, da imajo različne potrebe.

Ljudje z gluhoslepoto so omejeni na okolico,
ki se je lahko dotaknejo z roko.

Stvari v okolici tipajo, vonjajo in okušajo.

V Sloveniji imamo pomembno organizacijo.

Imenuje se **Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN**.

Obstaja že 16 let.

Organizacija DLAN skupaj z ljudmi z gluhoslepoto
razvija **jezik gluhoslepih**.

To je **jezik dotika**.

Z jezikom dotika ljudje z gluhoslepoto dajejo
informacije ali podatke drugim ljudem.

Z dotikom dobijo informacije od drugih ljudi.

Jezik je za vse ljudi zelo pomemben.

Z jezikom dotika se ljudje z gluhoslepoto razvijajo.

To pomeni, da stvari razumejo.

Lahko se učijo.

Lahko so svobodni in samostojni.

Lahko se odločajo sami.

Ljudje z gluhoslepoto imajo svojo:

- skupnost,
- kulturo,
- jezik in
- organizacijo.

Ustava Republike Slovenije je najbolj pomemben zakon v državi Sloveniji.

V Ustavi so napisane najbolj pomembne stvari, ki jih moramo spoštovati.

V Ustavi je, poleg drugih stvari, napisano:

Ljudje lahko slovenski znakovni jezik svobodno uporabljajo.

Slovenski znakovni jezik se lahko razvija.

**V občinah, kjer sta uradna jezika
tudi italijanščina ali madžarščina,
lahko ljudje svobodno uporabljajo
italijanski in madžarski znakovni jezik.**

**Uporabo teh jezikov
in položaj njihovih uporabnikov ureja zakon.**

Svobodno uporabo in razvoj jezika gluhošlepih ureja zakon.

To pomeni, da država gluhošlepoto priznava kot samostojno vrsto invalidnosti.

Ljudi z gluhošlepoto država priznava kot samostojno skupino invalidov.

Ker je jezik gluhošlepih zdaj zapisan v Ustavi, je lahko slovenska Ustava vzor drugim državam.

Ko bo sprejet poseben zakon, bodo ljudje z gluhošlepoto dobili temeljne ali osnovne **človekove pravice**.

K temu, da je bil jezik gluhošlepih vpisan v Ustavo, je pomagalo veliko ljudi.

Posebej hvala:

- doktorici Terri Edwards
z ameriške Univerze Saint Louis,
- rednemu profesorju doktorju Marku Stabeju
s Filozofske fakultete v Ljubljani,
- organizaciji Deafblind International,
- Zvezi Lions klubov,
- organizaciji Distrikt 129,
- organizaciji Rotary District 1912 in
- Rotary klubu Ljubljana – Barje.

Hvala tudi vsem, ki so odločali o tem,
da je jezik gluhoslepih zapisan v Ustavo ali
pa so pomagali na drugačne načine.

Želimo si, da bi s pomočjo te knjige jezik gluhoslepih postal
med ljudmi še bolj poznan.

V knjigi so tudi slike.

Na njih so različni **načini sporazumevanja**,
ki so del jezika gluhoslepih.

JEZIK GLUHOSLEPIH

Napisala profesorica Irena Ipavec Dobrota

Doktorica Simona Gerenčer pravi:

Samo človek,

ki ga drugi ljudje razumejo in tudi sam razume druge,

je lahko enakovreden in spoštovan del družbe.

V jeziku gluhoslepih je najbolj pomemben dotik.

Ljudje z gluhoslepoto prave informacije dobijo ali dajo z dotikom.

Ker ne vidijo in ne slišijo,

se pogovarjajo s telesom.

Po tem se jezik gluhoslepih razlikuje od drugih jezikov.

Drugi jeziki se prenašajo drugače, na primer:

- z govorom,
- z napisanimi besedami,
- s kretnjami, gibi ali
- z izrazi na obrazu.

Za te jezike potrebujemo sluh ali vid.

Jezik gluhoslepih pa se prenaša z dotikom.

Rečemo, da je **taktilen**.

V jeziku gluhoslepih človeka, ki se pogovarjata,

z rokami delata kretnje in zanke

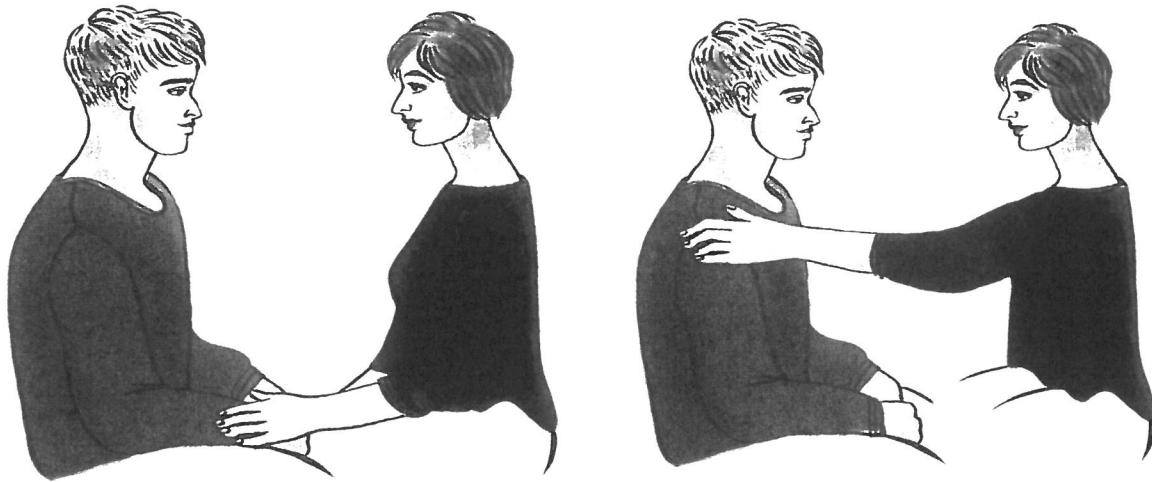
na telesu drug drugega.

Na primer na rokah ali na hrbtni.

Do človeka z gluhoslepoto vedno pristopimo s sprednje strani.
Približamo se počasi.
Ko se bližamo, premikamo zrak.
To človek z gluhoslepoto po navadi čuti.
Človeka spoštljivo nagovorimo.
Če človek še malo vidi, nas bo videl.
Če človek še malo sliši, nas bo slišal.
Potem se na spoštljiv način dotaknemo njegove roke ali ramena.
Sporočimo, kdo smo.
Začnemo pogovor.

POMEMBNO:

Jezik gluhoslepih ima svojo slovnicu in besede.
V njem se pogovarjamo z dotikom.
Rečemo, da se sporazumevamo taktilno.

**Na sliki je človek z gluhoslepoto oblečen v rdeča oblačila.
Sogovornik je oblečen v črna oblačila.**

Razlike med drugimi jeziki in jezikom gluhoslepih smo napisali v tabelo:

Razlike med jeziki	
Jeziki, ki se prenašajo z vidom in sluhom	Jezik gluhoslepih, ki se prenaša z dotikom
Imajo svojo slovničico in besede.	Ima posebno slovničico in besede.
Človeka, ki se pogovarjata, vidita in slišita, kaj se v okolici dogaja.	Človeka, ki se pogovarjata, ne vidita in ne slišita, kaj se v okolici dogaja. Ali pa eden od sogovornikov ne vidi in ne sliši.
Človek sam pridobi informacije (o svetu).	Človek potrebuje pomoč, da lahko dobi in razume informacije (o svetu).
Človeka, ki se pogovarjata, se lahko med pogovorom premikata po prostoru.	Človeka, ki se pogovarjata, se med pogovorom ne moreta premikati po prostoru.
Človeka se med pogovorom ne dotikata. Da se lahko razumeta, se morata poslušati ali gledati.	Človeka med pogovorom stojita ali sedita zelo blizu skupaj. Da se lahko razumeta, se morata dotikati.

Načinov sporazumevanja v jeziku gluhoslepih je veliko.

Na primer:

- taktilni znakovni jezik,
- taktilna enoročna abeceda,
- prstna abeceda – pisanje v dlan,
- brajevi prsti,
- haptični način in
- drugi načini.

Če človek z gluhoslepoto še malo vidi ali sliši,
lahko uporabi tudi druge načine sporazumevanja.

Pomaga si lahko s posebnimi pripomočki.

Uporabi lahko na primer:

- slovenski znakovni jezik,
- besedilo z večjimi črkami ali
- slušni aparat.

Za nekatere ljudi so ti dodatni načini sporazumevanja
zelo pomembni.

Jezike gluhoslepih imajo po vsem svetu.

Ti jeziki niso enaki.

V Združenih državah Amerike imajo na primer jezik,
ki se mu reče protaktil.

V severnih državah Evrope se jezik gluhoslepih imenuje
taktilni jezik.

Omenili smo že, da imamo v Sloveniji

Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN.

V združenju so ljudje, ki imajo različne sposobnosti in veščine
za sporazumevanje.

Skupaj razvijajo jezik gluhoslepih.

Pomembna organizacija je tudi
Združenje tolmačev gluhoslepim Slovenije TAKTIL.
Tolmači ljudem z gluhoslepoto druge jezike
prevajajo v jezik gluhoslepih.
Jezik gluhoslepih prevajajo v druge jezike.
Združenje DLAN, Združenje TAKTIL in ljudje z gluhoslepoto
so razvili **haptični način** sporazumevanja.
V haptičnem načinu se pogovarjamo s posebnimi znaki.

Haptični znaki dajo človeku z gluhoslepoto informacije o okolici.

Z znaki na primer pokažemo,
kje v sobi so drugi ljudje.

Doktorica Simona Gerenčer je haptične znake zapisala v 2 knjigah.

Naslov je:

Haptični način sporazumevanja z ljudmi z gluhoslepoto,
1. in 2. del.

Izdali smo tudi **spletni slovar** haptičnega načina sporazumevanja.

Znake za sporazumevanje smo pokazali na posnetkih.

Spletni slovar je dostopen na:

<http://www.gluhoslepi.si/sl/sporazumevanje/>

**Na sliki je človek z gluhoslepoto oblečen v rdeča oblačila.
Sogovornik je oblečen v črna oblačila.
Ker na semaforju gori rdeča luč,
sta se ustavila pred prehodom za pešce.
Sogovornik ima eno roko prosto.
Na zgornji del roke človeka z gluhoslepoto
nariše haptični znak.
S tem znakom mu pove, kaj se dogaja v njegovi okolini.**

21. februar je mednarodni dan maternega jezika.
21. februarja 2020 sta imela Združenje DLAN in Združenje TAKTIL
okroglo mizo z naslovom Jezik gluhoslepih.
Strokovnjaki so rekli, da je jezik gluhoslepih zelo pomemben.

S tem jezikom se lahko ljudje z gluhoslepoto enakopravno vključijo v družbo.

Ljudje z gluhoslepoto imajo pravico, da razvijajo svoj jezik.

Pravico imajo do tolmača.

To mora pisati v zakonu.

Otroku z gluhoslepoto in njegovi družini je potrebno pomagati že od rojstva.

Človek z gluhoslepoto mora dobiti vse informacije.

Samo človek, ki ima možnost sporazumevanja z drugimi, lahko uresničuje svoje zmožnosti.

Oseba v modri majici je strokovna delavka, ki pomaga.

Oseba v črnih oblačilih je tolmač, prevajalec.

Tolmač otroku prevaja govor strokovne delavke v jezik gluhoslepih.

Starša otroka z gluhoslepoto sta oblečena v majici zelene in rjave barve.

TAKTILNI NAČINI SPORAZUMEVANJA Z LJUDMI Z GLUHOSLEPOTO

Napisala doktorica Simona Gerenčer

Taktilni znakovni jezik je pogovor z **gibi** in **dotiki**.

Uporabimo lahko:

- roke,
- gibe obraza,
- oči,
- ustnice in
- gibe telesa.

Kadar se z nekom pogovarjamo, rečemo,
da je ta človek naš **sogovornik**.

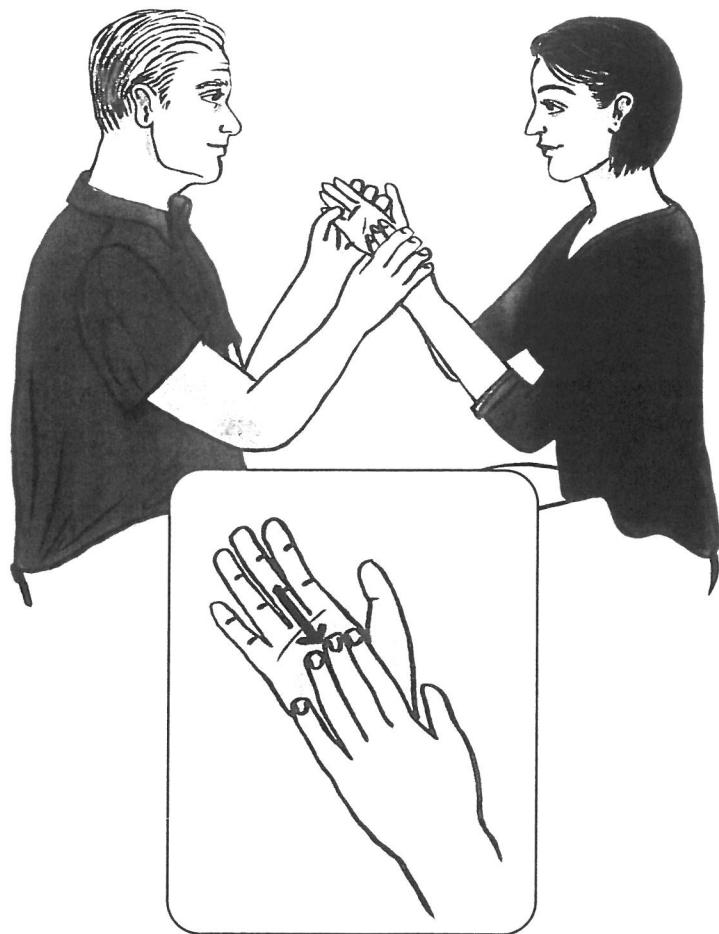
Na slikah v tej knjigi je sogovornik oblečen v črna oblačila.
Človek z gluhoslepoto je oblečen v rdeča oblačila.

1 Taktilni znakovni jezik

Človek z gluhoslepoto in sogovornik se pogovarjata tako:

1. Človek z gluhoslepoto položi svoje roke
na roke sogovornika.
Sogovornik ima svoje roke
pod rokami človeka z gluhoslepoto.
2. Sogovornik z rokami dela gibe v znakovnem jeziku ali
druge dogovorjene znake.
Tem gibom rečemo **kretnje**.
3. Človek z gluhoslepoto kretnje prepozna preko dotika.
Kretnje razume kot besede.

2 Vodení znakovni jezik

Vodení znakovni jezik je primeren za tiste ljudi, ki še malo vidijo.

Človek z gluhoslepoto drži sogovornika **za zapestje** roke.

Zapestje je del roke nad dlanjo.

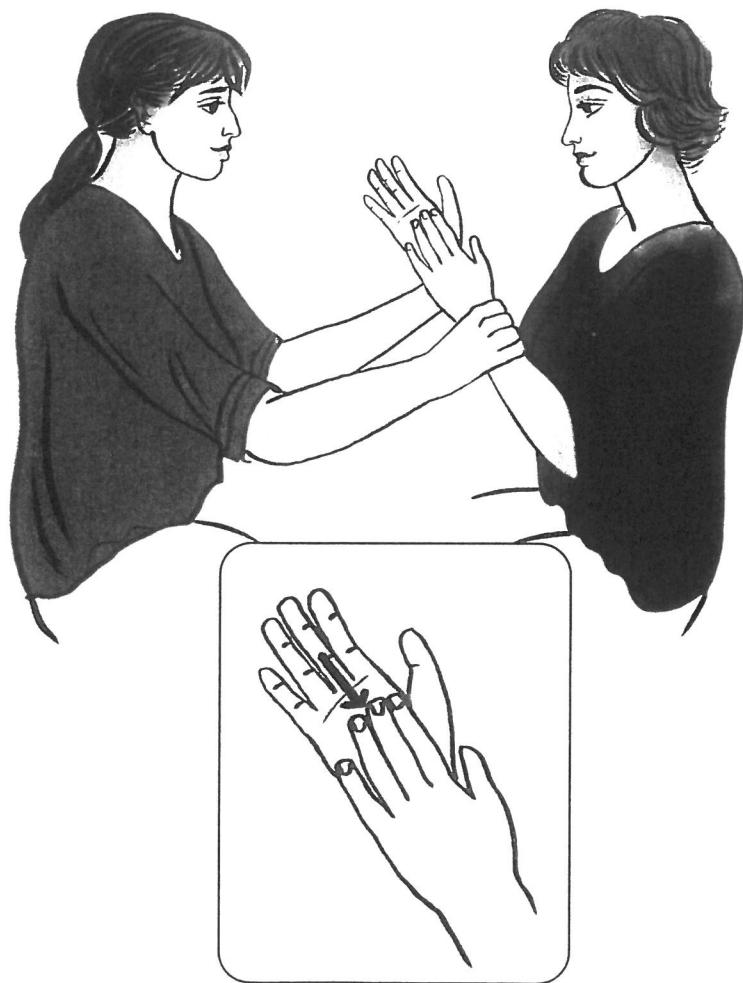
Človek z gluhoslepoto torej sogovornika drži tam,
kjer po navadi nosimo ročno uro.

Sogovornik ima roko v vidnem polju človeka z gluhoslepoto.

To pomeni, da roko človek z gluhoslepoto vidi.

Sogovornik dela kretanje in dogovorjene znake.

Človek z gluhoslepoto kretanje in znake prepozna.

3 Taktilna enoročna abeceda

Človek z gluhoslepoto položi **eno** roko **na roko** sogovornika.

Drugo roko ima prosto.

Sogovornik ima roko v višini glave.

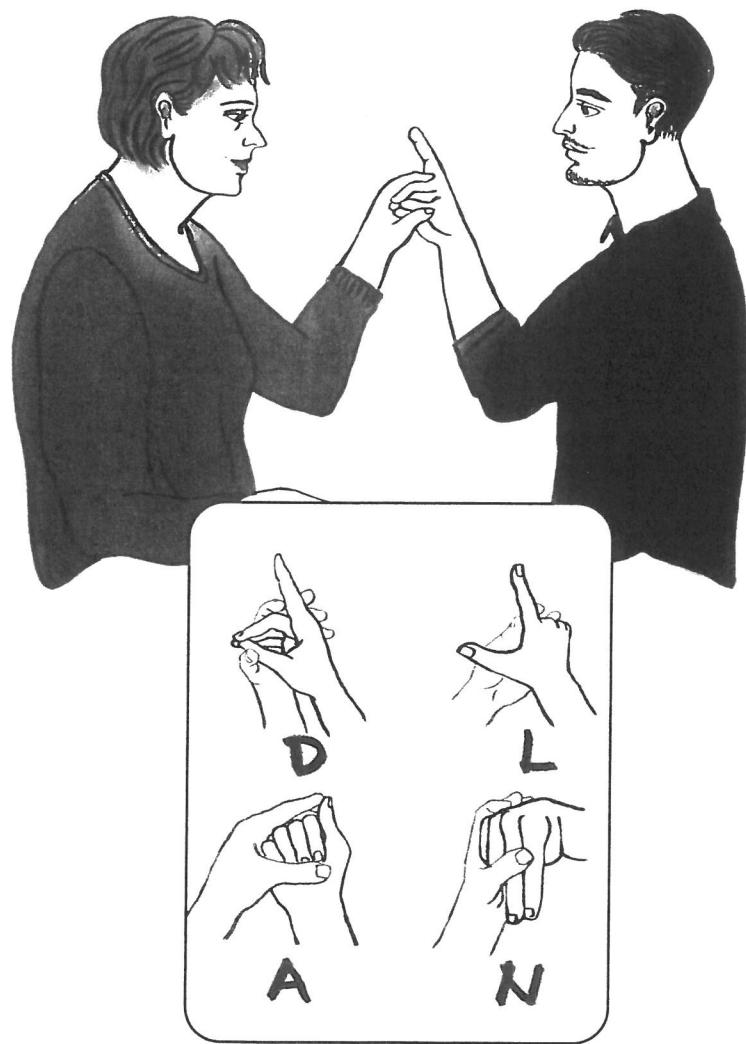
Človeku z gluhoslepoto z roko oblikuje črke.

Človek z gluhoslepoto otipa,

kako je oblikovana roka sogovornika.

Tako prepozna črko.

Črke poveže v besedo.

4 Taktilna dvoročna abeceda

Človek z gluhoslepoto položi eno roko ali obe roki na **obe roki** sogovornika.

Sogovornik ima roke pred telesom.

Z obema rokama naredi črko.

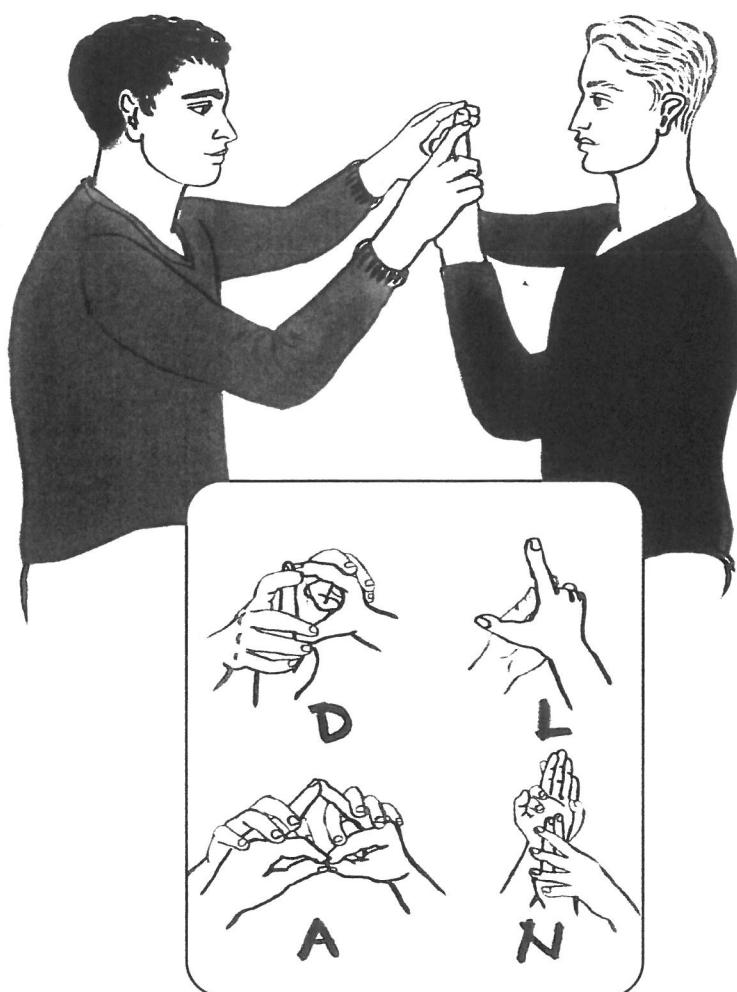
Človek z gluhoslepoto otipa sogovornikove roke.

Pri tem je pozoren na več stvari.

Pozoren je na:

- obliko,
- položaj in
- gibe sogovornikovih rok.

Človek z gluhoslepoto črke poveže v besedo.

5 Prstna abeceda – pisanje v dlan

Človek z gluhoslepoto svojo **dlan** položi **na** sogovornikovo dlan,
na mizo ali na svojo nogo.

Dlan položi tako, da je obrnjena navzgor.

Sogovornik v dlan človeka z gluhoslepoto piše
VELIKE TISKANE ČRKE slovenskega jezika.

Črke piše eno na drugo.

Črke morajo biti pravilne oblike.

Tako sogovornik konča besedo:

Sogovornik potegne s svojo dlanjo
čez dlan človeka z gluhoslepoto.

To pomeni, da je beseda končana.

Napisal je celo besedo.

Sogovornik potem začne s pisanjem nove besede.

6 Daktiilni znaki na dlani

POZOR:

Daktiilni znaki in taktilni znaki sta dve vrsti znakov.

Taktilni znaki so vsi znaki, ki se prenašajo z dotikom.

Pri daktiilnih znakih pa je pomembna oblika prstov in rok.

Sogovornik dela **na dlani** človeka z gluhoslepoto daktiilne značke.

Daktiilne značke oblikuje na različnih mestih dlani.

Ta mesta so točno določena.

Pomembno je, v kakšnem položaju so roke in prsti.

Pomembno je, kakšna je oblika rok in prstov.

Sogovornik oblikuje črke slovenske abecede.

Črke oblikuje s prsti in z dlanmi.

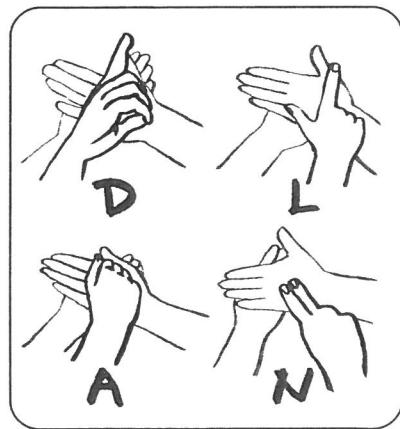
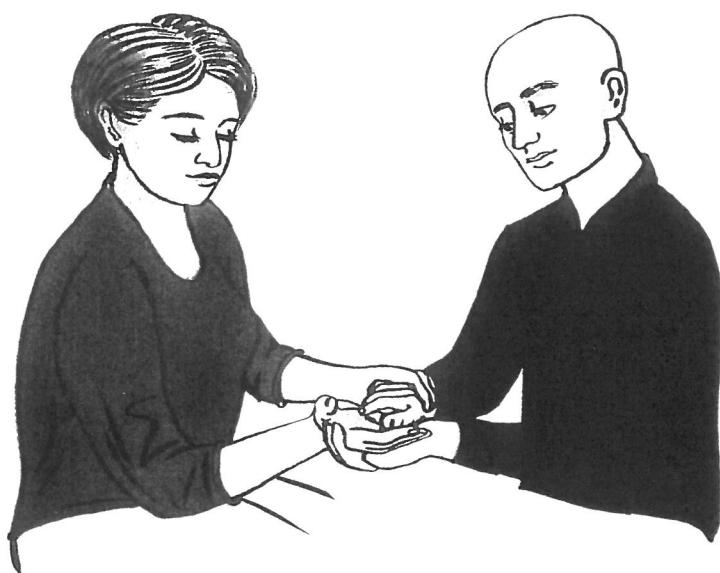
Sogovornik potegne s svojo dlanjo

čez dlan človeka z gluhoslepoto.

To pomeni, da je beseda končana.

Napisal je celo besedo.

Sogovornik potem začne s pisanjem nove besede.

7 Ročna abeceda gluhoslepih

Sogovornik se dotakne dlani ali prstov človeka z gluhoslepoto.

Na dlani in prstih oblikuje črke slovenske abecede.

Črke oblikuje z dotikom ali z gibom z dlanjo
na točno določenem mestu.

Črke lahko oblikuje tudi s prsti.

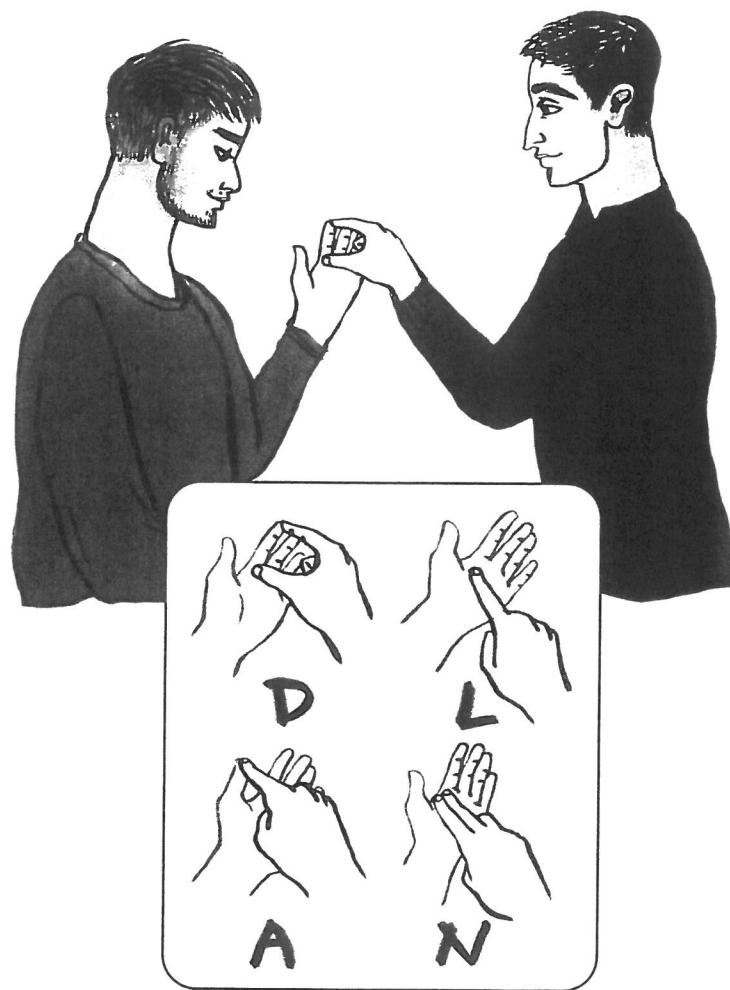
Človek z gluhoslepoto črke poveže v besedo.

Tako ugotovi, kaj mu je sogovornik želel sporočiti.

Sogovornik potegne s svojo dlanjo
čez dlan človeka z gluhoslepoto.

Napisal je celo besedo.

Sogovornik potem začne s pisanjem nove besede.

8 Lormova abeceda

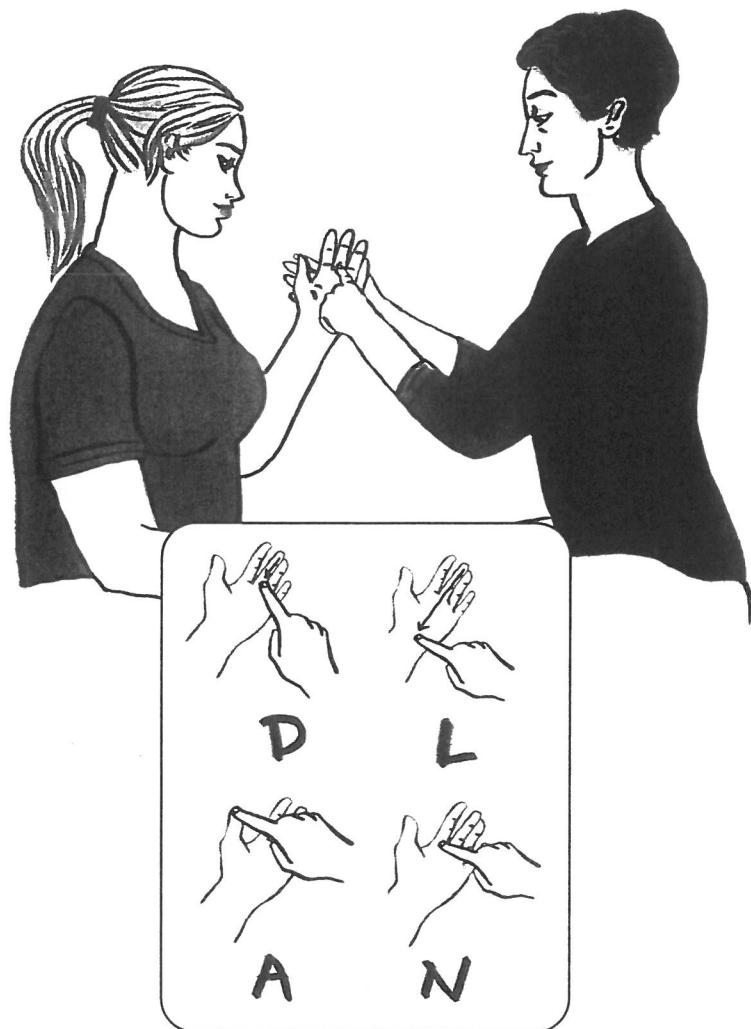
Sogovornik se na določenih mestih dotakne **dlanj** ali **prstov** človeka z gluhoslepoto ali pa potegne črto.

Vsako mesto, vsak dotik ali gib pomeni drugo črko slovenske abecede.

Sogovornik potegne s svojo dlanjo čez dlan človeka z gluhoslepoto.

Napisal je celo besedo.

Sogovornik potem začne s pisanjem nove besede.

9 Dalgarnova rokavica

Sogovornik se dotika **dlan** in **prstov** človeka z gluhoslepoto.

Dotika se na točno določenih mestih.

Tem mestom rečemo točke.

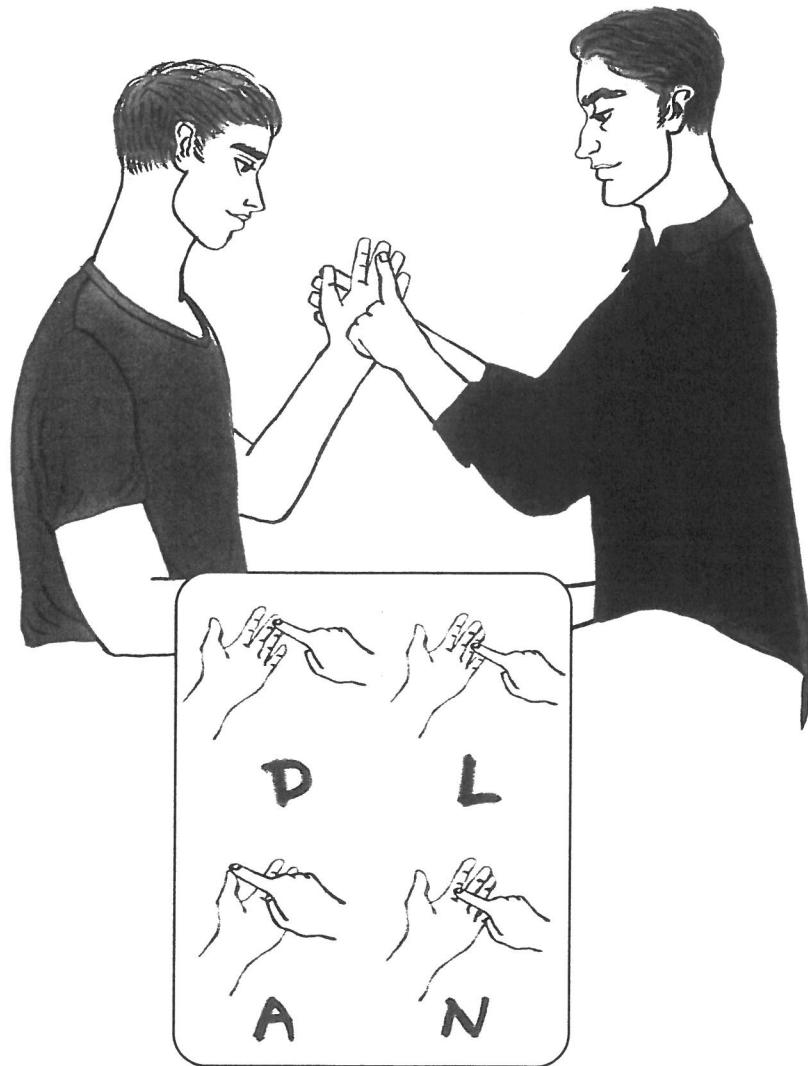
Dotiki na točkah pomenijo črke slovenske abecede.

Sogovornik potegne s svojo dlanjo

čez dlan človeka z gluhoslepoto.

Napisal je celo besedo.

Sogovornik potem začne s pisanjem nove besede.

10 Brajevi prsti

Sogovornik se dotika **kazalca** in **sredinca** človeka z gluhoslepoto.

Kazalec je prst na roki,
s katerim po navadi na kaj pokažemo.
Sredinec je srednji prst na roki.

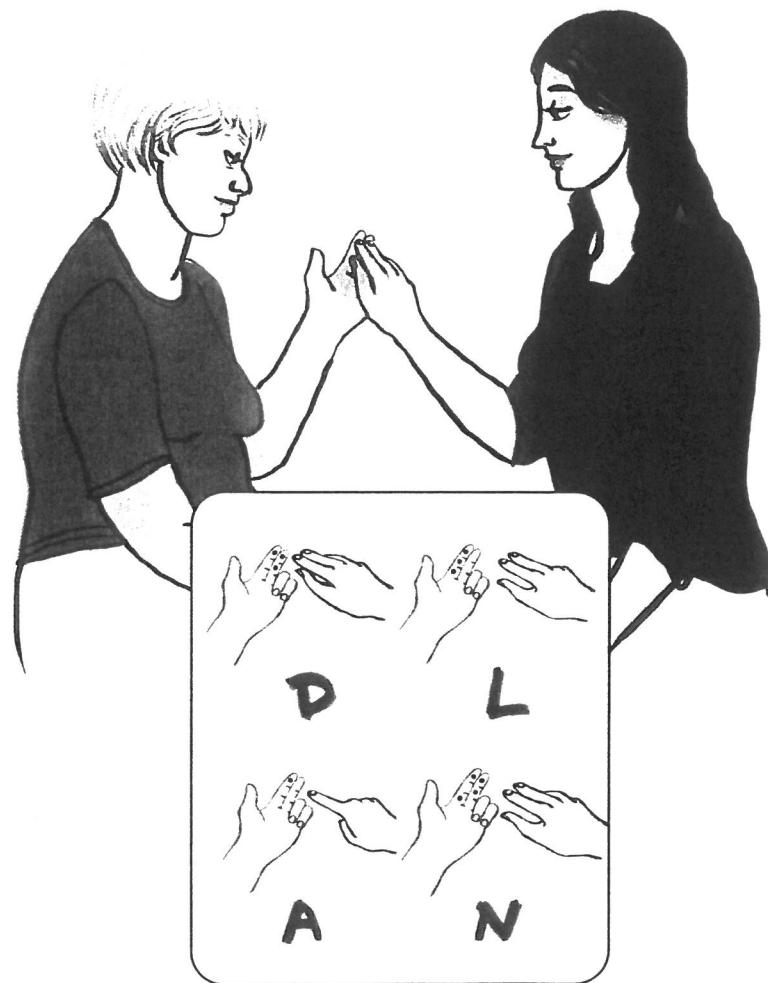
Sogovornik se kazalca in sredinca človeka z gluhoslepoto dotika na točno določenih mestih.

Tem mestom rečemo točke.

Točke se ujemajo s pikami **brajice**.

Brajica je pisava ljudi s slepoto in gluhoslepoto.

Človek z gluhoslepoto črke poveže v besedo.

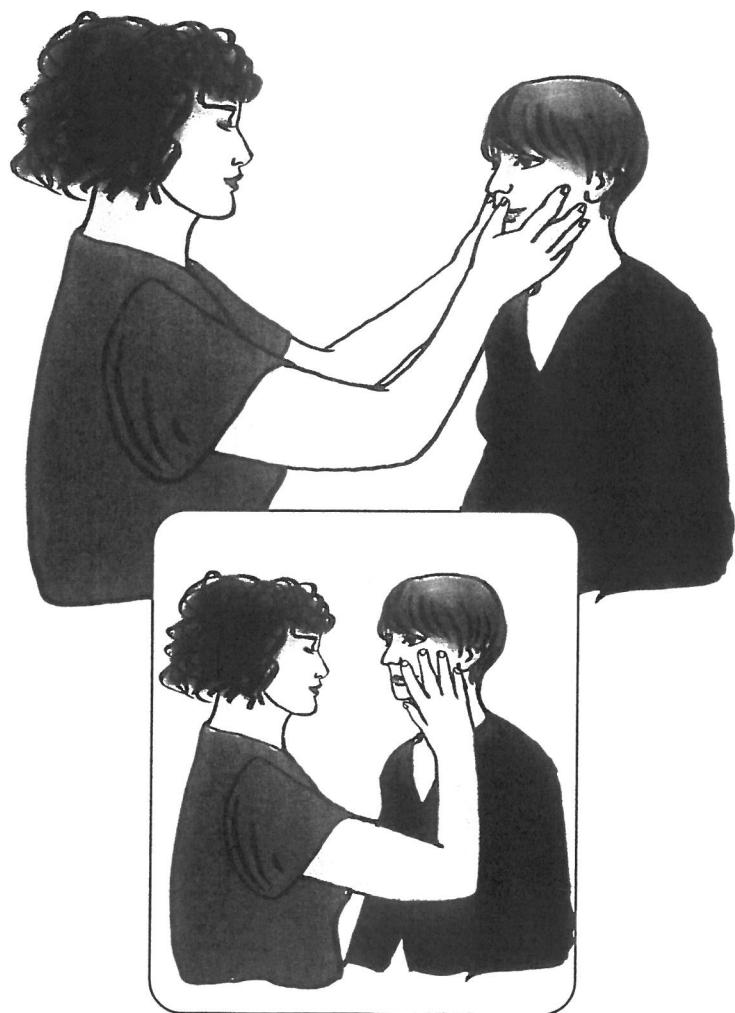
11 Metoda tadoma

Človek z gluhoslepoto položi **obe roki** ali **prste** sogovorniku na:

- ustnice,
- lici ali
- vrat.

Človek z gluhoslepoto sporočilo sogovornika dobi iz:

- tresenja **glasilk**,
- gibov spodnje čeljusti,
- gibov ustnic in
- gibov mišic na obrazu.

12 Haptični način sporazumevanja

Sogovornik na **dele telesa** človeka z gluhoslepoto riše znake.

Lahko jih riše na primer na:

- hrbet,
- ramena,
- zgornji del roke ali
- druge dele telesa.

Tem znakom rečemo **haptični znaki**.

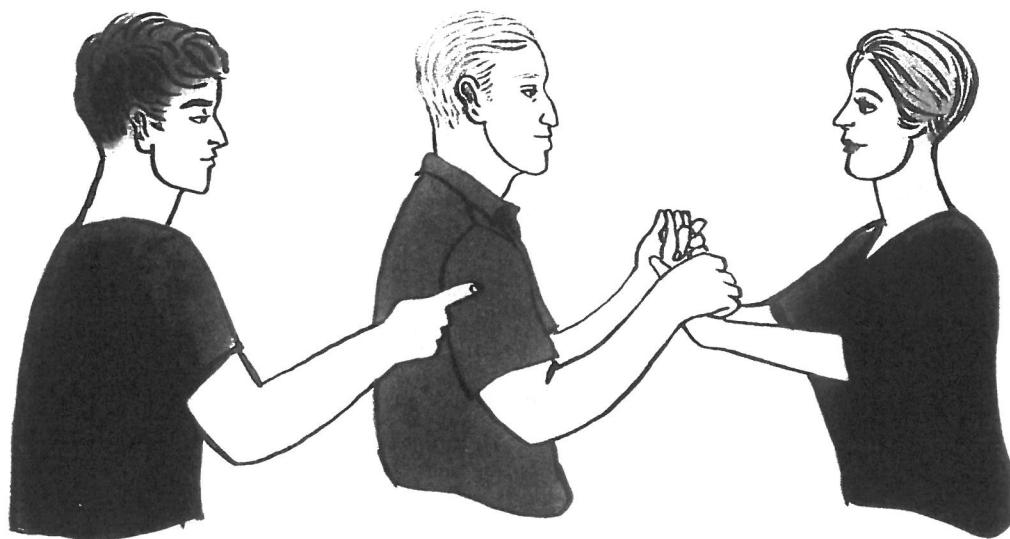
Haptični znak je sestavljen iz enega ali več gibov.

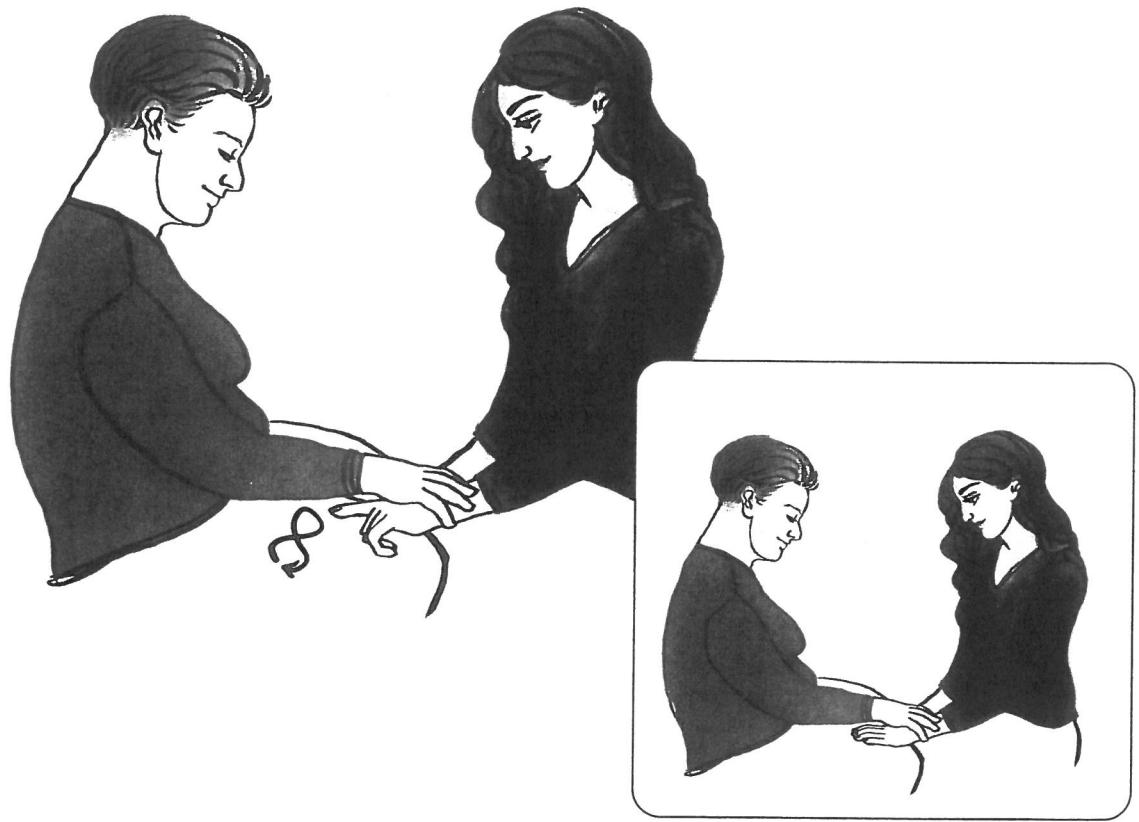
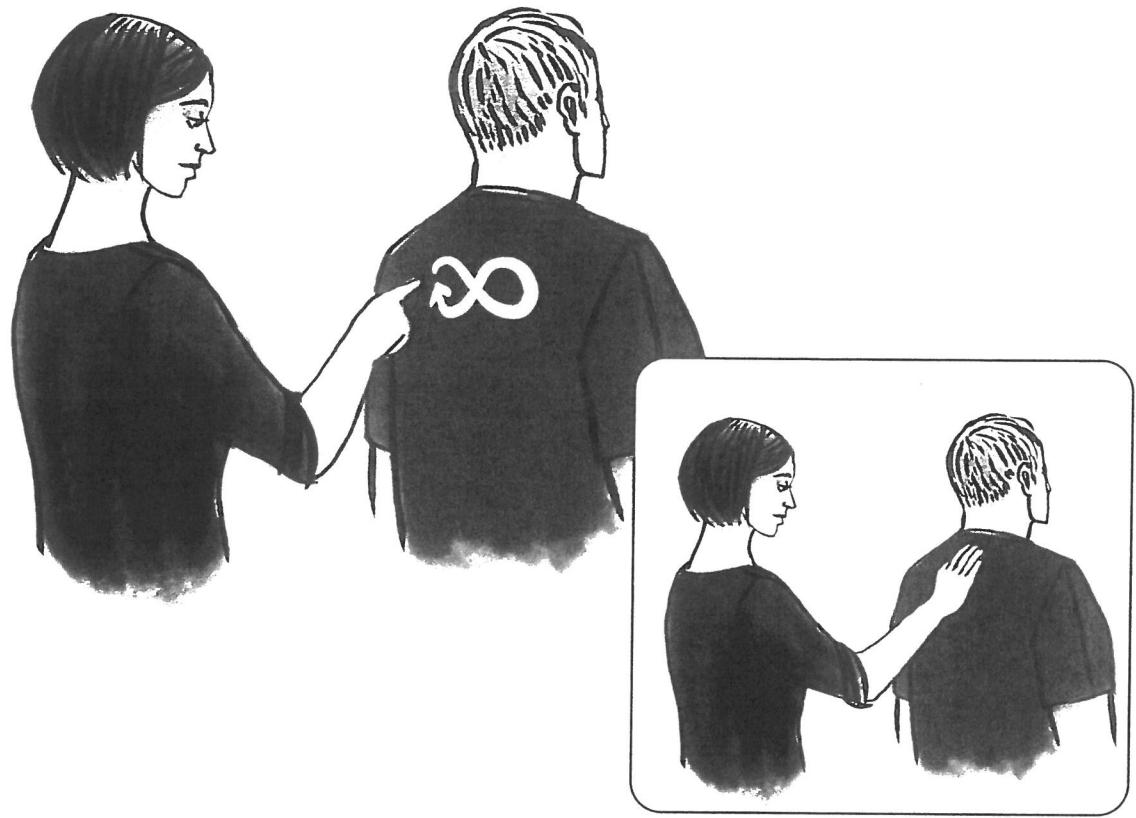
Gibi so lahko hitri ali počasni.

Lahko jih naredimo enkrat ali večkrat.

Pri tem moramo upoštevati:

- kako hitro delamo gibe,
- v katero smer delamo gibe,
- kako močno se dotikamo človeka z gluhoslepoto.

13 Vodení prst

Sogovornik prime **kazalec** človeka z gluhoslepoto.

Kazalec premika, ga vodi,
in tako piše sporočilo.

Sporočilo piše na trdo podlago ali na del telesa.

Pomen jezika gluhoslepih

Veliko ljudi ne ve in ne razume,
da se ljudje sporazumevamo na različne načine.
Še težje je razumeti,
da vsem vrstam sporazumevanja rečemo jezik.
Vsi ljudje nimamo na voljo vseh čutil.
Jezik gluhoslepih razvijamo in ga krepimo tako,
da ga uporabljamo.
Imeti moramo priložnosti,
da uporabljamo jezik gluhoslepih.
Država Slovenija je jezik gluhoslepih priznala.
To, da je država jezik gluhoslepih zapisala v Ustavo,
je zelo velika stvar.
Ljudje se za pravice in jezik ljudi z gluhoslepoto
zelo trudimo.
Jezik gluhoslepih bomo razvijali še naprej.
Še naprej se bomo trudili za pravico do jezika gluhoslepih.
Naj se jezik ljudi z gluhoslepoto,
to je jezik dotikov, dotakne vseh ljudi.
Zaželimo mu srečno pot.
Pomagajmo jeziku ljudi z gluhoslepoto.

Napisal redni profesor doktor Marko Stabej, jezikoslovec